

אוצר הנפש

לקט משיעורי הרב יצחק גינזבורג שליט"א בנושאי נפש ומידות

תרומה תשע"א

עלון מס' 19

דבר השבוע

בפרשת תרומה מגיעים לתכליתם בריאת העולם, גלות מצרים והיציאה ממנה ומתן תורה. בניית המשכן מממשת ומגלה את תכלית קורות העולם: "תכלית בריאת העולם הזה, שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים". הפרשה נקראת תמיד משכנס חודש **אדר**, הרומז לתכלית זו - לכך שאלופו של עולם **דר** בתחתונים. שמחת אדר היא (בין השאר) על כך שסוף סוף נתגלתה תכלית הבריאה, וחודש אדר עצמו הוא יחודש תכליתי - החודש האחרון בשנה, תכלית כל מעשי השנה. האבות החלו לגלות את הקב"ה בעולם, אך הם פרסמו רק את מציאות ה' - הודיעו שקיים אלוה בורא עולם המנהיג את הבירה. תחושה במהות האלוקות לא היה בכח האבות לגלות בתוך העולם. במתן תורה כבר ירד ה' עצמו על הר סיני, אך גם ירידה זו רק נשקה לעולמו - בגילוי אלוקי חד-פעמי שחדר את המציאות כולה וערער את ממשותה - ולא חדרה לתוכו ממש. רק במשכן ובמקדש ירדה השכינה עצמה לתוך העולם הזה - לנוכחות אלוקית קבועה המוגבלת במקום גשמי, באוהל ובמשכן - ונעשתה לעצמות ה' דירה בתחתונים. ("מעייני גנים")

פרצוף העבודה (חלק א' - הקדמה)

הפתגם "העבודה היא חיינו" - אינו איזו המצאה מהחלל החיצון, אלא הוא משקף בדיוק את תוכנה של החסידות בפנימיות: שמחת החיים של האדם באה **מעבודה**.

בלי עבודה יש רק "נהמא דכסופא" (לחם בושח). אדם צריך לעבוד, כמ"ש "היום לעשותם". העולם הזה הוא עולם של מלחמה - מלחמה פנימית וקשיים בחוץ, וכדי להתמודד איתם יש להתחבר לגישה של פנימיות התורה, החסידות, שלגבי רפואת הנפש מציעה כפיתרון עבודה, ועבודה בכוח עצמו, דווקא.

המטפל צריך להדריך את האדם איך עובדים. לשם כך הוא צריך לאבחן מהי בדיוק הבעיה שעליה המטופל צריך לעבוד. ראשית עליו לדעת מהו החוסר, נקודת החלל, נקודת התורפה, ואחר כך מדריך את האדם **לעבודה הנפשית** הנדרשת על מנת לרפא את חוליו.

נתבונן בשורש של המילה **עבודה** - **עבד**, ידוע הרמז ש"**עבד עברי**" = **משיח**. עבד עברי כלומר, שמישהו קונה אותו - הוא בעצם ניצוץ משיח. כל יהודי אמור להיות עבד עברי ובכך הוא מגלה את ניצוץ המשיח בתוכו, ומתקיים בו "כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשביעית יצא לחפשי חנם". יש לעבוד שש שנים, ובשביעית - בשבת - "יצא לחפשי חנם" (**חפשי חנם** = **מלכות**).

דין עבד עברי הוא הדין הראשון בפרי' משפטים - פרשת הדינים בתורה. השו"ע פותח בדין אחר, אך ניתן לקשר בין פרשת הדינים בתורה לשו"ע, שפתיחת השו"ע "יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו", היינו שמדי בוקר בבוקרו על האדם הישראלי להקנות את עצמו לעבד להשי"ת, לשאוף בכל מאודו להיות עבד עברי ובכך לגלות את ניצוץ המשיח שבו, כאשר הביטוי המעשי הראשון וסימן ההצלחה לכך היא היכולת להתגבר כארי להשכים בבוקר לעבודת קונו.

בפרקים הבאים נתבונן במושג היסודי והכללי הזה 'עבודה' שאמור להימצא בכל כוח בנפש ונבנה ממנו 'פרצוף' שלם. כאמור, עיקר החוש של היועץ הוא למצוא את המקום בו צריך להשקיע בעבודה, ואז להדריך את האדם איך עובדים באמצעות הכוח הנפשי השייך לאותו המקום. לכל ספירה נחבר פסוק או מאמר חז"ל או רעיון בחסידות ביחס למושג עבודה - עבודת הנפש.

(י"ג אב, תשס"ט)

חולשה אינה חיסרון (חלק ט')

כאמור ראינו בחלק הקודם את הקשר של החולשה לעולם התיקון. אך תלוי באיזו חולשה מדובר. אם החולשה היא **תאוה גשמית**, איך אפשר ללמד זכות גם על חולשה שיש בה תאוה לדבר רע?! הדבר חוזר לשאלה מאד יסודית בתורת הנפש: מה יותר גרוע, תאוה או גאווה?

הכרעת החסידות - במיוחד בחב"ד - ששרש כל הרע בעולם, כל השלילי, הוא גאווה. במושגים של הלכה זה 'להכעיס' - "אני ואפסי עוד" - בעוד שעבירה מתוך תאוה זה 'לתיאבון', שזה הרבה פחות גרוע ממי שעושה את העבירה מתוך 'אני'. התאוה במידה מסוימת משפילה את האדם, היא מורידה אותו מהגבהות שלו, מהגיבוריות של עולם התהו. לכן אפילו בתאוה של הלעומת זה ישנה תועלת שהיא מסוגלת להשפיל את הגאווה, אם רק יודעים להתבונן בזה נכון (שזהו תפקיד היועץ). יתסתכל בראי ותראה באיזה שפל אתה נמצא בתאוה הלא טובה שלך - זה שובר את הגאווה שלך. אם באמת תגיע לשפלות מתוך זה שיש לך חולשות ותאוות, אז במידה מסוימת היה כדאי, גם תאוות אשר לא לה' הנה'.

לעומת זאת, החולשה הטובה היא **"תאות צדיקים** אך טוב" - זו החולשה של כל אהבה בקדושה.

ישנו פסוק מיוחד במשלי - "איש מחסור אהב שמחה אהב יין ושמן לא יעשיר". על פי פשט המשמעות שלילית - מי שאוהב לשותות יין ולסוך שמן (להתפנק) ודאי לא יעשיר, כי לא יחסוך וגם בקושי יעבוד. אך ניתן לדרוש את הפסוק גם במובן חיובי - ש"איש מחסור" זה צדיק, שאוהב שמחה, ואוהב יין ושמן ולכן לא זקוק לעושר - מה יכול להיות יותר טוב מלאהוב שמחה! **שמחה** = **"סוד הוי' ליראייו"**. פסוק זה הוא הפסוק שמדגים חולשה שהיא בבחינת "תאות צדיקים" - "אהב שמחה". יאם יש לך חולשה שאתה אוהב שמחה, זה יכול להיות דבר טוב, "מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד". רק צריך לשמור שהשמחה לא תתדרדר להיות חיסרון, ל"שמחה מה זאת עושה", כפשט הפסוק.

(כ"א אייר, תשי"ע)

אותיות מחכימות - אוהב עמל - עולם הבא
מי שאוהב עמל ולא רודף תענוגות יזכה לעולם הבא.

סירובו של רבי יחיאל מיכל לבעש"ט (חלק ד')

אנשי עיר אחת הפצירו בבעש"ט שישפיע על תלמידו רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב שיקבל עליו את עול הרבנות בעירם. הבעש"ט הפציר בתלמידו מאד, אך דבריו בענין זה לא הועילו ורבי יחיאל מיכל מזלוטשוב לא הושפע מהם. הבעש"ט אמר לו: "אם לא תשמע לדברי תאבד את העולם הזה ואת העולם הבא!" השיב רבי יחיאל מיכל: "אף אם אהיה אבוד משני העולמות לא אקבל עלי שררת רבנות אשר לא נכונה עבורי". אז אמר לו הבעש"ט בשמחה: "ברוך אתה לה' וברוך טעמך. באתי רק לנסותך לדעת את אשר בלבך כדי להטיבך באחריתך".

מפתח הניגון כמפתח הנפש

הסיפור מתאים דווקא לרבי יחיאל מיכל שעליו מסופר כי הבעש"ט זיכה אותו להיות 'בעל הבית' על היכל הנגינה של החסידות. אפילו המגיד ממזריטש היה צריך לשלוח אליו כדי 'לקבל את המפתחות' של היכל הנגינה. הנגינה מבטאת את ה'רצוא ושוב' הפנימי ביותר של הנפש כפי שרמוז במשנה "כל בעלי השיר יוצאים בשיר ונמשכים בשיר". ללא נגינה בלתי אפשרי להיות חסיד אמיתי.

מי יכול לדעת בנפשו מה טוב עבורו ?

מי שיודע לשיר. ואילו מי שאינו יודע לשיר חייב לשמוע מה שהרבי אומר לו. על מי שיודע לשיר נאמר "לידע איניש בנפשיה". הרבי מנסכיו סיפר כי הבעש"ט הכיר לפי ניגון המנגן כל מה שעשה המנגן בימי חייו. מי שזוכה למפתח הניגון יכול לראות את כל ה'היסטוריה' של נשמתו תוך כדי כך שהוא מנגן.

רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב פקד על חסידיו בסוף חייו שישגחו עליו בעת שהוא מנגן בכלות הנפש כדי שלא תצא נפשו לגמרי ח"ו. פעם אחת, כאשר לא השגחו עליו, הוא הסתלק באמת מתוך הניגון. הניגון הוא איפוא עצם החיים, ולהבדיל, גם הסתלקות החיים והשגת שער הנ"ן שלהם.

(התוועדות, תש"ס)

יאוש טוב

בלשון הפסיכולוגיה 'להחריב מציאות' הכוונה להתייאש ממצאות כלשהי. מתי אדם מתייאש ממשוהו?

כאשר ניסה דרך מסוימת פעם ועוד פעם ולבסוף, כאשר העניין לחלוטין לא עלה יפה, הוא מרים ידיים לאות שלא הצליח.

אם הייאוש יביא את האדם לאפאטיות (אדישות) או לדיכאון זהו **יאוש רע**, שעל זה נאמר "אין שום יאוש בעולם" ואסור להתייאש. אבל אם היאוש מביא את האדם לברוא דבר חדש יש מאין, 'ללכת על דרך חדשה' זהו **יאוש טוב**.

ניתן לדוגמא את הפסיכולוג, שמחפש דרך כיצד להגיע לפיתרון הבעיה של המטופל שלו. יש לו כיוון מסוים והוא ניסה אותו שוב ושוב, אך ללא הועיל. ניסיונותיו לא צלחו. במצב שנוצר, הפסיכולוג יכול לומר: 'זו השיטה היחידה שאיתה אני עובד, ואם הטיפול לפיה נכשל, אין לי יותר מה לעשות. אני מרים ידיים, או שיאמר: 'כישלונה של השיטה הראשונה מלמד כי הכל צריך לחזור ל'יאין', וגם אני צריך לחזור ל'יאין', בגלל שיהלכתי על שיטה מסוימת שלא עבדה בשטח, אי לכך אני צריך להתייאש מעצמי ומהמציאות הנתונה של המטופל שלי. ובנוסף לכך, עלי לתת גם למטופל להבין שהמציאות בה הוא נתון אינה פשוטה, כך ששנינו צריכים להתייאש מהדרך שבה ניסינו לפתור את בעיותיה עד כה. ומאחר שהטיפול נכשל, ולמעשה התבטל והפך ל'יאין', עלי כעת לאהוב את המטופל שלי כל כך עד שלפתע תופיע במחשבתי איזו הברקה של דרך חדשה שתוביל אותי לדבר שנמצא בתוכו בבחינת 'העלם שאינו במציאות' וכך נוכל לגלותו 'יש מאין'.

("אוצר הנפש" ב')

מידת התמימות (חלק ה')

כאמור, תמימות במדרגה של ללכת לפני ה' פירושה שהאדם מנחה את ה' - "התהלך לפני והיה תמים" על דרך "צדיק גזור והקב"ה מקיים" ולעתים בסדר הפוך - ה' גזור והצדיק מבטל.

איך ניתן ללכת בתמימות לפני ה' וכביכול להכתיב לו מה לעשות בעולמו?

החידוש הוא שבמדרגה הגבוהה חוזרים אל המציאות התחתונה. אם אמרנו שבמדרגה היותר נמוכה של התמימות, האדם חוזר לבית המדרש עד שאינו צריך את העולם, נאמר כאן כי התמימות העליונה מחזירה את האדם לתוך המציאות.

מה ה' עושה בעולמו? ה' **בורא** עולמות וביכולתו של האדם גם כן ל**ברוא** את המציאות מלשון **הבראה**. כלומר האדם יכול לרדת אל השקר ואל ה'פוליטיקות' של עולם השקר, כדי להתמודד עמם ולתקנם.

במידת התמימות ישנה חלוקה ברורה של הכנעה-הבדלה-המתקה:

• "תמים תהיה עם ה' א-להיך" כפי שרש"י מפרש - לא לחקור ולקבל הכל - זו **הכנעה** גמורה לה'.

• "יעקב איש תם יושב אהלים" זו **הבדלה**, המדגישה את ההבדל בין יעקב לעשיו. עשיו הוא "איש יודע ציד" ופירושו "לצוד ולרמות את אביו בפיו". לעומתו יעקב לא יודע לרמות, ולכן הוא בוחר לשבת בבית המדרש. זו תמימות הפועלת הבדלה בנשמות.

• את הפסוק "התהלך לפני והיה תמים" אומר ה' לאברהם בברית המילה, שתכליתה היא תמימות המביאה להמתקה. ה' נותן לאברהם את הכוח ומבשר לו שבידו המפתח להביא את הגאולה לעולם ולהמתיק את המציאות. עליו להיות תמים בשליחות ה', תמים בניסיונות שה' ינסה אותו, וכאמור ה' נותן לאברהם לקבוע את הדרך ולהוליכו.

("אוצר הנפש" אי')

אמרת הרב

מתי דבר מוצא חן בעיני? כאשר הוא משקף אותי.

ניתן להשיג את ספרי "אוצר הנפש" בין כל

ספרי הרב גינזבורג באתר www.pnimi.org.il

או בטל' 050-6360882 או 1700700966

הרשמה לקבלת העלון: odedm@neto.net.il